

ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ (са примерима из праксе)

Законски основ

Поступак оцењивања ученика у основном образовању и васпитању уређен је:

Законом о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 52/2011, 55/2013 и 35/2015-аутентично тумачење, 68/2015 и 62/2016 - одлука УС, даље: **Закон**),

Законом о основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55/2013) и

Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 67/2013, даље: **Правилник**).

ОЦЕЊИВАЊЕ УСПЕХА УЧЕНИКА ИЗ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Начин и поступак оцењивања

У току једног полугодишта ученик се оцењује најмање четири пута, односно ако је недељни фонд часова наставног предмета један час, ученик се оцењује најмање два пута у току једног полугодишту.

На почетку школске године наставник процењује претходна постигнућа ученика у оквиру одређене области, предмета, модула или теме, која су од значаја за предмет тзв. „иницијално процењивање”, без оцењивања, а у циљу планирања свог рада и даљег праћења напредовања ученика.

Ученик се оцењује на основу усмене и писмене провере постигнућа и практичног рада, као и на основу активности и резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада - портфолија, у складу са програмом предмета.

Постигнуће ученика из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, уметничког наступа и спортске активности оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи, другима и околини, у складу са програмом предмета.

Распоред писмених провера постигнућа, односно писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута, уписује се у дневник и објављује се, за свако одељење, на огласној табли школе, односно на званичној интернет страни школе, најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Број писмених провера је ограничен, тако да може да се обави само једна дневно, а две у наставној недељи.

У циљу постизања озбиљнијег и одговорнијег односа ученика према усвајању знања, провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу, а ученик, у току

часа, може да буде само једанпут оцењен за усмену или писмену проверу постигнућа.

Наставник је дужан да оцену из писмене провере постигнућа упише у дневник у року од осам дана од дана провере, у противном писмена провера се поништава. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута се не уписују у дневник.

Ако је на писменој провери постигнућа више од половине ученика једног одељења добило недовољну оцену, наставник је обавезан да писмену проверу поништи за оног ученика који је добио недовољну оцену, а може да поништи и за ученика који није задовољан оценом. Писмена провера се понавља једанпут и може да буде организована на посебном часу.

Након поништене писмене провере, а пре организовања поновљене писмене провере, наставник је дужан да одржи допунску наставу, односно допунски рад.

Ученик и родитељ има право увида у писани рад, као и право на образложење оцене.

У пракси се често поставља питање колико дуго наставник мора да чува контролне задатке и писмене радове ученика и да ли се по истеку једне школске године они могу дати ученицима?

Нема законских одредби којима се прописује временски период у коме се чувају писани радови ученика.

Према одредбама Правилника, чл. 13. ст. 4. и 10. оцена из писмене провере постигнућа ученика уписује се у дневник у року од осам дана од дана провере, а ученик и родитељ имају право увида у писани рад.

Посебно указујемо на одредбе Закона чл. 110. ст. 1. којима је прописано, између осталог, право ученика основног образовања и васпитања, његовог родитеља, односно старатеља да поднесе приговор на оцену из предмета у току школске године, односно право да поднесе жалбу на закључну оцену из предмета на крају другог полугодишта и жалбу на испит.

С обзиром на чињеницу да ученик, његов родитељ, односно старатељ имају право увида у писани рад и имају право да поднесу приговара на оцену, односно жалбу на закључну оцену на крају другог полугодишта, мишљења смо, да би, из тог разлога, предметни наставник требало да чува писмене радове ученика до краја школске године.

Закључна оцена из предмета

У првом разреду закључна оцена из обавезних, обавезних изборних, изборних и факултативних предмета је описна и утврђује се на основу описних оцена о развоју и напредовању ученика у току савладавања програма предмета.

Од другог до осмог разреда закључна оцена из предмета је бројчана, осим из изборних предмета верска настава и грађанско васпитање из којих се ученик оцењује описно: истиче се, добар и задовољава.

Описна оцена не утиче на општи успех ученика и садржи препоруке за његово даље напредовање.

Закључну оцену на крају другог полугодишта, за ученика од петог до осмог разреда, утврђује одељенско веће на предлог предметног наставника, на основу свих описних и бројчаних оцена у току образовно-васпитног рада, уз сагледавање развоја, напредовања и ангажовања ученика.

Ако одељенско веће не прихвати предлог закључне оцене предметног наставника, утврђује нову оцену гласањем и таква се оцена евидентира у књизи образовно-васпитног рада, у делу „напомена“, а у записнику са одељенског већа шире образлаже.

Ученика од првог до четвртог разреда оцењује и утврђује закључну оцену наставник који изводи наставу.

Ученику се не може утврдити закључна оцена из предмета, ако има мање од четири оцене у току полугодишта, односно ако није оцењен најмање два пута у току полугодишта из предмета који има један час недељно.

За ученика који редовно похађа наставу, а нема прописани број оцена у полугодишту, предметни наставник је обавезан да спроведе оцењивање, односно да га оцени, у току трајања полугодишта, на посебно организованом часу на коме обавезно присуствују одељенски старешина, педагог или психолог. Уколико предметни наставник није у могућности да спроведе оцењивање на овај начин, из било којих разлога, школа је дужна да обезбеди одговарајућу стручну замену и омогући ученику да се организује оцењивање.

Закључна оцена из предмета који садржи модуле, изводи се на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из предмета не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник добијене било којом техником провере знања и не може да буде мања од аритметичке средине свих појединачних оцена (одличан (5)-најмање 4,50; врло добар (4) -од 3,50 до 4,49; добар (3) -од 2,50 до 3,49; довољан (2)-од 1,50 до 2,49).

ОЦЕЊИВАЊЕ НА ИСПИТУ

Успех ученика оцењује се и на испитима који се полажу по предметима и разредима.

Ученици у основној образовању и васпитању полажу разредни, поправни и завршни испит, а могу да полажу испит из страног језика који се није изучавао у школи и друге испите.

У музичкој, односно балетској школи, ако је ученик оцењен позитивном оценом из главног предмета, на крају другог полугодишта, полаже годишњи испит.

Наведени испити, осим завршног испита, полажу се пред испитном комисијом, коју чине најмање три члана, које одређује директор школе, од којих су најмање два стручна за предмет.

Оцена на испиту утврђује се већином гласова укупног броја чланова комисије.

Успех ученика на испиту оцењује се бројчано, просечном оценом: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1), која је коначна.

У пракси се дешава ситуација да ученик прелази у другу основну школу у којој се не изучава страни језик који је он изучавао у претходној школи, као обавезни изборни предмет, од петог до осмог разреда и који би требало да изучава до краја другог циклуса.

Таква ситуација је уређена одредбама члан 73. Закона о основном образовању и васпитању, односно прописано је да ученик може да полаже испит из страног језика који није изучавао у школи, а по прописаном наставном програму за одређени разред, о чему школа ученику издаје одговарајуће уверење о положеном испиту.

Када је ученику организовано полагање испита из страног језика, који је изучавао у претходној школи, а по прописаном наставном програму за одређени разред и о томе му је издата јавна исправа, односно уверење о положеном испиту из одговарајућег страног језика за одређени разред, ученик ће јавну исправу-уверење приложити осталој документацији (сведочанству о завршеном VI, VII и VIII разреду) приликом уписа у средњу школу.

ОЦЕЊИВАЊЕ ВЛАДАЊА УЧЕНИКА

Владање ученика од првог до петог разреда оцењује се описном оценом примерно; врло добро; добро; задовољавајуће и незадовољавајуће, која не утиче на општи успех ученика.

Владање ученика од шестог до осмог разреда оцењује се описно у току полугодишта, а бројчаном оценом на крају првог и другог полугодишта.

Описна оцена из владања

Приликом описног оцењивања владања прави се разлика у начину изражавања описа односа ученика према обавезама и описа његовог понашања према другим ученицима, запосленима и имовини, и то кроз пет нивоа:

Опис односа према обавезама:

1. у потпуности извршава обавезе у школи;
2. углавном извршава обавезе у школи;
3. делимично извршава обавезе у школи;
4. углавном не извршава обавезе;
5. не извршава обавезе у школи.

Опис понашања према другим ученицима, запосленима и имовини:

1. представља пример другима својим односом према ученицима, запосленима и имовини;
2. има најчешће коректан однос према ученицима, запосленима и имовини;
3. понекад се непримерено односи према ученицима, запосленима и имовини;
4. често има непримерен однос према ученицима, запосленима и имовини;
5. најчешће има непримерен однос према ученицима, запосленима и имовини.

Закључна оцена из владања

Закључна оцена из владања утврђује се на основу сагледавања личности и понашања ученика у целини, процењивањем његовог укупног понашања и извршавања обавеза прописаних законом, имајући при том у виду и ангажовање ученика у активностима изван наставе у складу са школским програмом (слободне активности, ученичка задруга, заштита животне средине, заштита од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, културна активност школе), као и на основу изречених васпитних и васпитно-дисциплинских мера и њихових ефеката на ученика.

Одељенско веће утврђује закључну оцену из владања на предлог одељенског старешине на крају првог и другог полугодишта и она се поправља када дође до позитивне промене у понашању ученика.

Закључна оцена из владања изражава се бројчаном оценом на крају првог и другог полугодишта за ученике од шестог до осмог разреда и то: примерно (5), врло добро (4), добро (3), задовољавајуће (2) и незадовољавајуће (1) и утиче на општи успех.

Када је у питању смањење оцене из владања, које прати изречене васпитне и васпитно-дисциплинске мере, школа сама, својим општим актом, уређују смањење оцене, у смислу одређивања, за које повреде обавеза и за колико се смањује оцена из владања, при чему се мора поштовати принцип поступности.

УТВРЂИВАЊЕ ОПШТЕГ УСПЕХА УЧЕНИКА

На крају првог и другог полугодишта првог разреда наставник даје мишљење о раду и напредовању ученика, које садржи: опис степена остварености циљева и прописаних стандарда, односно прилагођених стандарда постигнућа, општи опис квалитета постигнућа, опис ученикових могућности и потреба у подизању нивоа постигнућа у појединим задацима у даљем учењу, запажања о развоју ученика и препорукама за даље напредовање и уноси се у ђачку књижицу.

Општи успех ученика од другог до петог разреда утврђује се на крају првог и другог полугодишта, односно школске године на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета и обавезних изборних предмета.

Општи успех ученика од шестог до осмог разреда утврђује се на крају првог и другог полугодишта, односно школске године на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета, обавезних изборних предмета и оцене из владања.

Изузетно, ученику основног образовања и васпитања може да се утврди општи успех, довољан (2), ако је оцењен из обавезних предмета и обавезних изборних предмета бројчаном оценом довољан (2), а из владања незадовољавајуће (1).

Општи успех ученика утврђен на крају првог и другог полугодишта од другог до осмог разреда је:

- одличан, ако има средњу оцену најмање 4,50;
- врло добар, ако има средњу оцену од 3,50 закључно са 4,49;
- добар, ако има средњу оцену од 2,50 закључно са 3,49;
- довољан, ако има средњу оцену до 2,49.

Важно је напоменути, да се општи успех не утврђује ученику од другог до осмог разреда, ако има из предмета закључну оцену недовољан (1) или је из предмета, који се оцењују бројчаном, односно описном оценом, неоцењен, све до окончања поступка оцењивања.

У пракси се поставља питање, као се изводи општи успех ученику, ако на крају године има изречену васпитно-дисциплинску меру „укор наставничког већа” и владање незадовољавајуће (1), а остале закључне оцене су позитивне?

Законом одредбама чл. 109. ст. 3. прописано је да се општи успех ученика основног образовања и васпитања утврђује на крају првог и другог полугодишта на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета и оцене из владања, почев од шестог разреда.

Према одредбама чл. 19. ст. 5. Правилника, општи успех ученика од шестог до осмог разреда утврђује се на крају првог и другог полугодишта, односно школске године, на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета, обавезних изборних предмета и из владања.

Одредбама Правилника чл. 19. ст. 7. уређен је изузетак од правила, да се ученику може утврдити успех довољан (2) ако је оцењен из обавезних предмета и обавезних изборних предмета оценом довољан (2), а из владања незадовољавајуће (1).

Имајући у виду наведено, ученику основне школе од шестог до осмог разреда, који на крају другог полугодишта има закључену оцену из владања незадовољавајуће (1), општи успех се утврђује на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета, обавезних изборних предмета и оцене из владања незадовољавајуће (1), односно ако су му закључне оцене из свих обавезних предмета и обавезних изборних предмета довољан (2), општи успех му је довољан (2), без обзира на закључену оцену из владања незадовољавајуће (1).

ОБАВЕШТАВАЊЕ И ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ О УСПЕХУ УЧЕНИКА

На почетку школске године ученици, родитељи, односно старатељи се обавештавају о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени.

Одељенски старешину има обавезу да на примерен начин, благовремено, најмање четири пута у току школске године, обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Наставник има обавезу, да у поступку оцењивања, прикупља и бележи податке, о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године у прописаној евиденцији и својој педагошкој документацији.

Под „педагошком документацијом” сматра се писана документација наставника која садржи: личне податке о ученику и његовим индивидуалним својствима која су од значаја за постигнућа, податке о провери постигнућа, ангажовању ученика и

напредовању, датим препорукама, понашању ученика и друге податке од значаја за рад са учеником и његово напредовање.

ЗАШТИТА ПРАВА УЧЕНИКА ПРИЛИКОМ ОЦЕЊИВАЊА

На основу Закона, ученик, његов родитељ, односно старатељ има право да поднесе: приговор на оцену из предмета и владања у току школске године, жалбу на закључну оцену из предмета и владања на крају другог полугодишта и жалбу на испит (члан 110.).

Приговор на оцену из предмета и владања подноси се директору школе у року од три дана од саопштења оцене, жалба у року од три дана од дана добијања ђачке књижице, односно сведочанства, а жалба на испит у року од 24 сата од саопштења оцене.

У пракси се често дешава да директор не одлучи по приговору или жалби ученика на оцену или на организацију испита, или одбије приговор или жалбу. У таквим ситуацијама, када ученик, односно његов родитељ или старатељ сматра да су му повређена права утврђена законским одредбама, има право да поднесе захтев за заштиту права Министарству просвете, науке и технолошког развоја у року од осам дана од дана сазнања за повреду својих права.

У Београду, 13.08.2017. год.

аутор: Биљана Антић, дипломирани правник